

Nr 44.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1921 kl. 4 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående ändring i tryckfrihetsförordningens stadganden om hemlighållande av protokoll i ministeriella ärenden och kommandomål samt statsrådsprotokoll m. m.

Närvarande: herrar Larsson i Västerås, Clason, Klefbeck*, Thulin, Reuterskiöld, Norling, Andersson i Kolstad*, Almkvist*, Bruhn, Stendahl*, Jansson i Edsbäcken*, Hallén, P. S. Hedlund i Östersund, Sävström, Leander, Nilsson i Antnäs*, Hansson i Gårda, Gustafson i Kasenberg* och Pehrsson i Göteborg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 172, har herr *Lindhagen* hemställt, »att riksdagen ville för sin del besluta eller hos regeringen anhålla om förslag till sådan ändring i 2 § 4 mom. i andra och tredje styckena i tryckfrihetsförordningen, att vad däri stadgas om, att statsrådsprotokollen samt protokoll i ministeriella ärenden och kommandomål m. m. skola hållas hemliga under femtio år, måtte åtminstone väsentligen upphävas».

Beträffande den till stöd för detta yrkande förebragta motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Den av motionären berörda frågan om ändrade bestämmelser rörande den sekretess, som för vissa handlingar finnes stadgad i 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, finner utskottet vara väl värd uppmärksamhet. Detta gäller emellertid icke endast med hänsyn till det i motionen berörda området, vilket, såsom av densamma framgår, begränsar sig till de sekretessbestämmelser, som avse dels statsrådsprotokoll och

*Utskottets
yttrande.*

protokoll i ministeriella ärenden samt kommandomål dels även i övrigt i ministeriella och diplomatiska aktstycken. I fråga om dessa områden anser utskottet fastmera, att motionären i sina yrkanden om upphävande »väsentligen» av nu gällande bestämmelser om sekretess tager spörsmålet allt för generellt. Utskottet håller visserligen före, att statsrådsprotokoll ofta utan någon olägenhet skulle kunna göras offentliga antingen omedelbart eller tidigare än efter 50 år; i ett stort flertal fall innehåller nämligen protokollet över ett visst ärende icke något väsentligt utöver den i ärendet utfärdade expeditionen, som i regel är offentlig. Däremot finner sig utskottet icke övertygat, att den begränsning av sekretessen, som sålunda i fråga om vanliga statsrådsprotokoll kan tänkas genomförd, kan på liknande sätt tillämpas i fråga om sådana protokoll och handlingar i ärenden, angående rikets förhållande till främmande makt, vilkas offentliggörande Konungen med hänsyn till rikets säkerhet eller andra synnerligen viktiga skäl förbjudit. Utskottet vill i detta hänseende påpeka, att på samma gång 1909—1912 års tryckfrihetskommitterade ansågo beträffande vissa handlingar i diplomatiska och konsulära ärenden en sekretesstid av 25 år tillräcklig, de å andra sidan för nyssnämnda grupp handlingar — de, vilkas offentliggörande Konungen av ovanberörda skäl förbjudit — föreslogo, att Konungen skulle, där rikets säkerhet och rätt det fordrade, kunna förordna, att en handling skulle hemlighållas även efter en tid av 50 år. Över huvud torde i det internationella umgänget, varom här är fråga, den offentlighet, som en stat giver åt förhandlingar mellan dem och andra makter, icke kunna regleras oberoende av vad eljes i samma internationella umgänge anses lämpligt.

Den revision av hithörande sekretessbestämmelser, som utskottet sålunda anser böra kunna ske, synes emellertid, såsom ovan antytts, böra utsträckas till även andra grupper av sekretessområdet. Utskottet anser sig särskilt böra påpeka följande omständigheter.

Såsom bekant hava under senare år förhållanden, som stått i samband med nutida samhällsutveckling, särskilt med den utvidgning av statens verksamhet på områden, som förut voro mera hänvisade till det enskilda livet, medfört, att det oavslåeligt befunnits erforderligt att komplettera de förutvarande sekretessbestämmelserna i 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen med nya. I all synnerhet hava de senaste åren medfört ett betydande antal dylika tillägg, och förslag om ytterligare sådana framträda icke sällan. Anledningarna härtill synas hava varit två. Dels har det i vissa fall befunnits nödigt att, där staten har att utöva viss affärsdrivande verksamhet, staten icke skulle gent emot enskilda affärsintressenter nödgas komma i ofördelaktig ställning genom

att vara förbunden till att rörande sin affärsverksamhet offentliggöra vad varje enskild affärsman äger ovillkorlig rätt att hålla hemligt beträffande sin. Av dessa grunder hava sålunda under senare år införts bestämmelser om viss sekretess i ärenden angående upphandling eller utförande av arbete för statens räkning samt i fråga om kontrakt rörande leverans från vattenfallsstyrelsen av elektrisk energi. Dels har man ansett erforderligt att medgiva skydd mot offentliggörande i ett flertal fall, då en enskild person av olika anledningar varit nödsakad att anlita medverkan av statsmyndigheter i angelägenheter av sådan natur, att han rörande rent privata förhållanden haft att meddela uppgifter, vilkas offentliggörande vare sig över huvud taget eller före viss tidpunkt måst anses för honom menliga, eller då staten i sådana angelägenheter haft anledning att av olika skäl från den enskilde infordra uppgifter av dylik natur. Som exempel på dylika fall kan erinras om bestämmelserna till skydd för offentliggörandet av yrkeshemligheter i vissa rättegångsmål, av läkares och medicinalstyrelsens utlåtanden i vissa ärenden angående äktenskaps ingående och upplösning samt angående alkoholistvård, av handlingar och protokoll i äktenskapsmål med flera besläktade ärenden, av handlingar i ärenden angående vissa åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, av vissa till försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten inkomna handlingar rörande enskildas personliga förhållanden eller näringsverksamhet, av deklarationsuppgifter, av vissa statistiska uppgifter, av vissa handlingar rörande enskildas förhållanden till bank och dylikt. På detta sätt har 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen efterhand svällt ut till ett formellt mycket ohanterligt moment, utan att dock, enligt vad erfarenheten givit vid handen, dess utveckling i dylik riktning ännu kan beräknas vara avslutad, eftersom nya förslag i likartat syfte alltjämt föreläggas riksdagen. Redan av formella skäl synes här en revision vara påkallad; och det skulle enligt utskottets uppfattning därvid vara önskligt, om det vore möjligt att erhålla en något starkare formell sammanfattning av de många, tämligen diffust fördelade detaljbestämmelserna. Om det tillika skulle visa sig genomförbart att mera generellt klassificera de olika områden, på vilka det vore önskvärt att äga skydd mot obehörigt offentliggörande genom utomstående av vad som principiellt måste anses falla inom den enskildes rent privata förhållanden, skulle detta enligt utskottets mening vara en fördel.

En revision synes emellertid jämväl vara önskvärd i fråga om den tid, under vilken ett hemlighållande skall anses vara av behovet påkallat. Tryckfrihetsförordningen har nu i fråga om denna tidpunkt synnerligen

växlande bestämmelser för olika grupper av handlingar. För en viss grupp (handlingar m. m. angående upphandling) är föreskriften så formulerad, att hemlighållandet är begränsat vare sig till dess ärendet blivit prövat eller till högst ett år från handlingens upprättande. För andra grupper (dels uppgifter för officiell statistik, dels vissa till försäkringsrådet och riks försäkringsanstalten inkomna handlingar) gäller hemlighållandet fem år från handlingens datum, och är under denna tid icke undantagslöst. För en tredje grupp (vissa handlingar från eller hos bankinspektionen) är motsvarande tid 15 år; för en fjärde mycket betydande grupp (statsrådsprotokoll och ett flertal andra protokoll, rättegångshandlingar i mål rörande rikets säkerhet samt i mål angående yrkeshemligheter o. dyl.) är den 50 år; för en femte grupp (ministeriella handlingar o. dyl.) talas om »minst 50 år»; och för en sjätte och sjunde (protokoll och handlingar i förlikta brottmål samt i äktenskapsmål o. dyl.) om 50 år efter parternas död. Men även andra tidsbestämmelser finnas. Vattenfallsstyrelsens kontrakt äro i regel hemliga, till dess de upphört att gälla. I andra fall (enskilda brev eller hos publik vård anförtrödda deposita samt medicinska utlåtanden i äktenskapsmål och mål om alkoholistvård) är tiden för offentliggörandet beroende på deras tillstånd, som handlingarna vare sig »angå» eller »angå eller tillhöra»; och huru det skall förfaras, om dessa avlidit, är icke stadgat. För vissa grupper handlingar (militära hemliga handlingar, handlingar av viss beskaffenhet rörande kyrkodisciplin och själavård, handlingar angående könssjukdomar, taxeringsuppgifter m. fl.) är icke någon bestämd tidpunkt föreskriven, då hemlighållandet skall upphöra. Det vill synas, som även inom detta område möjligheten av en systematisering borde undersökas. I de fall, då tiden för hemlighållandet är obegränsad, bör uppenbarligen en inskränkning av sagda tid kunna äga rum. Men även beträffande sådana fall, då tiden för hemlighållandet är angiven till ett visst antal år, bör en omprövning företagas, huruvida icke en reduktion av tidsbegränsningen är motiverad.

I detta sammanhang vill utskottet slutligen framhålla önskvärdheten att till prövning upptages spørgsmålet vilka bestämmelser böra träffas i syfte, dels att hemligstämpel icke obehörigen användes dels att man från hemligstämpel må kunna befria handlingar, vilka tidigare blivit sådan stämpel åsatta. För närvarande saknas alla föreskrifter i sistnämnda hänseende, och för det slag av handlingar, för vilka obegränsad sekretestid råder, finnes ingen utväg angiven att möjliggöra deras offentliggörande, därest icke Kungl. Maj:t begagnar sin rätt att förordna om hemligstämpelns avlägsnande. I all synnerhet hava de

senare krigsåren, enligt vad utskottet inhämtat, gjort föreskrifter i denna fråga erforderliga. Under denna krigstid lär nämligen i mycket stor utsträckning hemligstämpling av handlingar hava förekommit; och därvid torde även grupper av handlingar medtagits, exempelvis angående landets ekonomiska förbindelser med främmande länder och dess ekonomiska resurser över huvud taget, vilkas hemlighållande under pågående kris visserligen kunde vara erforderlig, men vilkas fortsatta hemlighållande numera torde vare sig vara obehövt eller åtminstone kunna väsentligen inskränkas. Även ur denna synpunkt är en snar revision av tryckfrihetsförordningens sekretessbestämmelser av behovet påkallad.

På dessa grunder får utskottet föreslå,

att riksdagen med anledning av motionen I: 172, av herr Lindhagen, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville i enlighet med ovanstående riktlinjer föranstalta om en snar revision av tryckfrihetsförordningens sekretessbestämmelser.

Stockholm den 30 maj 1921.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.